

A folyóvizek felszínformálása

1. Hogyan dolgozik a folyóvízi erózió?

Itt is érvényes a hármasszabály: lepusztítás – elszállítás – felhalmozás.

Mitől függ a folyó munkavégző képessége (ereje) (3)?

- vízhozam
- mederesés
- sebesség

A felszínformálást **a hordalékkal** végzi!

A hordalékszállítás módjai (4):

- oldott állapotban
- lebegtetve
- ugráltatva
- görgetve

A domborzat meghatározza, hogy milyen felszínformálást végez a folyó:

Ahol nagy a munkavégző képessége: hegységeken, emelkedő térszíneken **mélyítik a völgyüket** → **bevágódó** szakaszjelleg

Ahol hirtelen lecsökken a munkavégző képessége: **lepakolja** hordalékát → **feltöltő** szakaszjelleg

Mérsékelt lejtésű területen (közepes munkavégző képességnél) → **oldalazó** szakaszjelleg.

2. Ahol völgyet vájnak a folyóvizek – a bevágódó szakasz

Itt a folyó alapvetően **pusztító** munkát végez.

„kis erő – nagy idő”

medermélyítés, völgymélyítés

Hol vág be?

- nagy a mederesés, gyors a folyó: hegységeken, emelkedő térszíneken
- puhább a kőzet a mederben
- völgyoldal kőzetminősége → szurdok, kanyon
- áradáskor (hirtelen megnő a munkavégző képesség)

3. Ahol a folyóvizek kanyarognak – oldalazó szakasz

Itt a folyó **pusztító** és **építő** munkát végez.

Mérsékelt lejtésű területen a meder kisebb egyenetlensége kitéríti a folyót, s **kanyarogni** kezd.

Sodorvonal: a folyóvíz leggyorsabban mozgó vízrészecskéit összekötő vonal.

A hordalékszállítást leginkább a sodorvonal jelöli ki.

Homorú oldal: a folyó alámos, mélyíti a medrét – **pusztító** munkát végez.

Domború oldal: a folyó lepakolja a hordalékát – **épít** (itt vannak a jó homokpadok).

Meandrosz (Menderes) folyó → **meander, meanderezés**.

Árvíz idején a folyó a túlfellett kanyarokat átvághatja → **holtág** (=morotvató).

4. Ahol sík terepet építenek a folyóvizek – feltöltő szakasz

Itt a folyók **építő** tevékenységet folytatnak.

Nagyon lecsökken a munkavégző képessége, mert nagyon kicsi a mederesés.

Lerakja hordalékát: **hordalékkúpot** épít (pl. Kiskunság, Nyírség, a Maros hordalékkúpja stb.)

Kavicspadokat, homokpadokat épít, ágakra szakadozik, szigeteket, zátonyokat hoz létre.

Az alföldek nagy része (**folyami alföld**) így jött létre (Alföld, Kisalföld, Pó-síkság stb.).

Szeged alatt is több ezer méter vastag folyami üledék halmozódott fel.

5. Folyótorkolatok

Tölcsértorkolat: **hosszú, keskeny, többnyire mélyebb vízű** torkolat.

- kevés hordalékot szállít a folyó
- nagy az árapály tevékenység
- a part előtt intenzív a tengeráramlás

Pl. Szent Lőrinc-folyó, Elba, Rajna, Temze stb.

Deltatorkolat: a folyó **ágakra szakadozik**, hordalékát **legyezőszerűen** szétteríti, s ezáltal gyarapszik a szárazföld.

- sok hordalékot szállít a folyó
- kicsi az apály és a dagály közti különbség
- a part előtt nincs intenzív tengeráramlás

Pl. Nílus, Duna, Pó, Mississippi stb.